

# ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ТРАЄКТОРІЇ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Шиян Н.І.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Суспільство й освіта в Україні ставлять якісно нові вимоги до підготовки педагогічних кадрів, їх постійного професійного зростання, позитивних особистісних самозмін, адже учитель – ключова фігура у реформуванні освітньої галузі. Учитель має бачити та розвивати в кожному учневі унікальну особистість, тобто, організувати освіту учнів за їх власними траєкторіями. Відтак виникає необхідність розбудови процесу навчання в закладах вищої педагогічної освіти як чинника розвитку й прогресу, зорієнтованого на особистість студента, його індивідуальність, знання і самосвідомість, тобто, формування у вищій педагогічній школі вчителів нової генерації, компетентних фахівців, що передбачає зміни у меті, змісті, методах і формах організації навчання, а також його контролі й результативності. Адже студент, який сам навчався за індивідуальною освітньою траєкторією, зможе забезпечити формування індивідуальної освітньої траєкторії учня.

«Індивідуальна освітня траєкторія – персональний шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача освіти, що формується з урахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду, ґрунтується на виборі здобувачем освіти: видів, форм і темпу здобуття освіти, суб'єктів освітньої діяльності та запропонованих ними освітніх програм, навчальних дисциплін і рівня їх складності, методів і засобів навчання» [1].

У процесі вивчення дисципліни «Шкільний курс хімії та методика його навчання», ми змінили підхід до модульної побудови змісту дисципліни, доповнивши зміст кожного модуля варіативним компонентом та елективними модулями, що дозволило організувати навчально-пізнавальну діяльність майбутніх учителів на різних рівнях складності. До кожного лабораторного заняття розробили систему різнорівневих завдань самостійної роботи: інваріантна і варіативна складова, що дозволило студентам вибирати глибину вивчення кожної теми.

Завдання для самостійної роботи

Інваріантна складова – обов'язкові завдання

Завдання 1. Запропонуйте завдання для формування дослідницької компетентності школярів.

Варіативна складова – творчі завдання

Завдання 1. Сформулювати власні судження щодо організації навчально-пізнавальної діяльності школярів у процесі вивчення хімії в новій українській школі.

Завдання 2. Запропонуйте шляхи активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів.

Крім того, базові модулі доповнили ще одним модулем, змістовний компонент якого становив перелік обов'язкових творчих завдань, одне з яких студент на елективній основі одержував на початку вивчення дисципліни і працював над ним протягом вивчення всього навчального курсу. Це дозволило виявити рівень якості його знань, вміння застосовувати їх у нестандартних ситуаціях, індивідуальний підхід щодо технології професійної діяльності, власні педагогічні погляди та інтегрувати знання з педагогіки, психології, педагогічної майстерності, методики викладання навчального предмета.

## ЗАВДАННЯ

1.1. Скласти план-конспект уроку з хімії на вибрану вами тему. Конспект скласти з урахуванням психолого-педагогічної характеристики класу.

У класі навчається 35 учнів: хлопців – 28, дівчат – 7. Клас з вивченням Інформатики і комп'ютерної техніки. Успішність висока (10-12 балів – навчається 19 чол.). Навчальна мотивація у більшості учнів (64%) переважно внутрішня. Клас дружний, за соціометричним дослідженням, ізольованих немає. Інтелектуальний рівень: високий – 15 учнів, середній – 18 учнів, низький – 2 учні.

1.2. Запропонуйте фрагмент уроку з хімії з використанням дистанційної форми навчання.

1.3. Скласти хімічний квест для учнів 7-9 класів.

Керувати пізнавальною діяльністю студентів допомагає також рейтингова оцінка, яку в зв'язку з цим доцільно розглядати і як компонент методики. Рейтингова оцінка з дисципліни складається із суми таких балів: за кожне лабораторне заняття (експрес-контроль, семінарська, практична та лабораторна частина) та призового фонду); за самостійну роботу (обов'язкові та творчі завдання); за модульну контрольну роботу; за індивідуальне творче завдання.

Для досягнення відповідності змісту й методики, по-перше, постало питання створення мотиваційної установки студентів на навчання (перспективно-спонукальні, інтелектуально-спонукальні, безпосередньо-спонукальні мотиви), що забезпечило прийняття нових цілей навчання й усвідомлення їх як власних. По-друге, зміст навчання набув фундаментальності та елективності в модульній структурі матеріалу. По-третє, навчальний процес перебудовувався на основі самостійної навчально-пізнавальної діяльності, що сприяла формуванню розумової активності, інтересу до інтелектуальної праці, викликала радість творчості. По-четверте, посилення самостійної праці дозволила студентам виявити максимальні здібності у ситуації «вільного вибору», пережити почуття задоволення при подоланні труднощів у навчанні та засвоєнні навичок моральної поведінки. По-п'яте, кінцевим результатом стало не лише ґрунтовне оволодіння знаннями, вміннями і навичками, а й формування провідних якостей особистості: самостійності, активності, ініціативності, прагнення до саморозкриття творчого потенціалу, особистісного самовизначення і самотворення, самовдосконалення й критичного мислення.

Практика переконливо свідчать про ефективність пропонованого підходу, що підтверджується принципово новим ставленням студентів до навчання, а як результат – глибокими, міцними і мобільними знаннями, підвищеним рівнем зацікавленості студентів у підготовці до майбутньої діяльності, створенням мотиваційної установки на професійний розвиток і навчання впродовж життя.

Переваги пропонованого підходу полягають у тому, що: в його основі лежить персоналізована творча навчально-пізнавальна діяльність суб'єктів освітнього процесу, що стимулює їх професійне й особистісне самовизначення, підвищує відповідальність за результати навчання, підготовку до майбутньої діяльності, стимулює процес самостановлення компетентного фахівця; сприяє систематичній і продуктивній праці студентів без будь-якого зовнішнього спонукання; мотиви навчання стають внутрішніми рушійними силами, що формують стійкі навчально-пізнавальні потреби, установки на провідну діяльність не вносяться ззовні (тобто викладачем), а є об'єктом вибору, результатом власної діяльності. Головним ціннісним орієнтиром освітнього процесу стає особистість студента, взята в своєму цілісному вимірі, що включає в себе і знання, і культуру мислення, і моральність, і естетику почуттів. Відбувається формування таких рис особистості як самостійність, активність, творчість, критичність мислення, що в кінцевому результаті веде до одержання компетентного спеціаліста; відбувається гуманізація взаємодії в системі «викладач – студент», оскільки студент стає реальним активним учасником процесу навчання, його суб'єктом; створюються умови для максимального розкриття творчого потенціалу студентів шляхом індивідуалізації навчання, гармонізації самостійної індивідуальної, групової та фронтальної роботи студентів, досягнення відповідності змісту й методики навчання у вищій школі, гуманізації всіх компонентів навчально-виховного процесу. Здійснюючи вибір змісту кожного модуля, інваріантних і варіативних завдань самостійної роботи, студент реально оцінює свої знання і навчальні можливості, бачить перспективи власного саморозвитку і самовдосконалення.

Такий підхід дозволяє забезпечити організацію освітнього процесу відповідно до можливостей і потреб кожної особистості, адже студент сам визначає індивідуальний зміст вивчення дисципліни; ставить власні цілі у вивченні конкретної теми або модуля; вибирає оптимальні форми та темпи навчання; застосовує ті способи навчання, що найбільше відповідають його індивідуальним особливостям; може здійснювати оцінку й коректування своєї діяльності.

### **Список використаної літератури**

## ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ НА УРОКАХ ХІМІЇ В СТАРШІЙ ШКОЛІ

Яковенко Є.І.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Проблема результативності навчання тісно пов'язана з активністю, самостійністю учнів, бажанням їх пізнати основи науки, що вивчає, підштовхує своїми пізнавальними мотивами до навчальної діяльності. Одним із засобів, що стимулює процес навчання хімії, є дидактична гра, яка сприяє доступному і швидкому засвоєнню знань і умінь. «Казка, гра, фантазія – життєдайне джерело дитячого мислення, благородних почуттів та прагнень» - писав В. Сухомлинський.

Проблему застосування навчально-ігрових технологій у навчальному процесі досліджували вчені Н. Бабич, М. Воровка, В. Горленко, А. Гумецька, Т. Калашнікова, Л. Литвина, О. Приходько, В. Рибальський, А. Сікорський, В. Скалкін, О. Хоменко, В. Хрипко, П. Щербань, та ін., викладені в них методичні підходи та рекомендації можуть служити відправною точкою для шкільних вчителів хімії, що використовують гру як засіб навчання. Проте в умовах конкретного освітнього закладу педагогу необхідно враховувати індивідуальні особливості учнів класу, матеріальні та технічні можливості школи з тим, щоб вибрати найбільш доцільні та ефективні прийоми проведення ігор, що забезпечують досягнення поставлених цілей.

Сучасна концепція реформування системи освіти передбачає використання всіх можливих методів підвищення ефективності навчання окремим шкільним предметам і навчального процесу в цілому. Стрімкий розвиток інформаційних технологій дозволяє на сьогодні забезпечити широкі можливості доступу до інформації для кожної дитини через мережу Інтернет, інтерактивні шкільні дошки, електронні наочні посібники та навчальні матеріали, навчальні відеоролики і фільми. У той же час невід'ємним компонентом культури суспільства, дозволяя дослосих і особливо дітей, неодмінною складовою процесу навчання продовжують залишатися гри, сукупність яких, що розробляються для певної категорії осіб, цілей і умов застосування, складають ігрові технології.

Природничі науки, в першу чергу математика, фізика, хімія, відрізняються «сухістю» викладу навчального матеріалу, достатком правил, законів, формул, що вимагають точного запам'ятовування і відтворення, тому найбільш важкі для дітей, часто не викликають у них інтересу, внаслідок чого ефективність навчання набагато нижче, ніж для дисциплін гуманітарного (історія, література, іноземна мова). Саме тому в методику викладання таких предметів в школі слід впроваджувати ігрові технології, що створюють атмосферу захопленості, комунікації в колективі, мотивації до кращого результату через глибокі і міцні знання.

Різновиди ігор, застосовуваних у навчальному процесі, дуже різноманітні і можуть бути класифіковані за метою, змістом, суті ігрового процесу та іншими критеріями.

За мету проведення розрізняють наступні найбільш важливі види ігор: інформаційні – введення нових знань при вивченні окремих тем шкільного курсу; тренувальні – формування предметних умінь; повторення - закріплення отриманих знань; контрольні - перевірка знань, отриманих за певний період навчання.

Зважаючи на обмеженість кількості навчальних годин, що відводяться на вивчення шкільних предметів, ігрова форма навчання застосовується на основних уроках, як правило, тільки при закріпленні і контрольній перевірці знань учнів.

Ширші можливості для впровадження ігрових технологій в навчальний процес надає система позаурочної роботи в школі, яка може бути організована у вигляді факультативних занять, роботи гуртків та ін. В цьому випадку застосовуються рольові та інтелектуально-творчі ігри, складені, як правило, за мотивами популярних фільмів, телепередач і шоу, але в контексті навчального предмета і досліджуваних тем шкільного курсу.